

A cada bugada, perdem un llençol

per Jordi Sedó

Una de les malalties més característiques que pateixen les llengües que es troben en un procés més o menys avançat de ser substituïdes per una altra és la manca de creativitat dels seus parlants. Efectivament, quan una comunitat lingüística no és capaç d'adaptar la llengua que fa servir per a comunicar la seva pròpia percepció del món, allò que, en definitiva, li ha de servir per a expressar la seva pròpia identitat col·lectiva, i recorre gratuïtament a una altra perquè li faci la feina abandonant els propis mots i les pròpies maneres de dir, és evident que ha abdicat de si mateixa com a tal i ha acceptat submisament el models que li ofereix l'altra.

Un exemple d'això el tenim en la nostra particular acceptació dels neologismes. Mirem, si no, què succeeix en un àmbit que és nou per excel·lència: la informàtica. Paraules com ara *software*, *hardware*, *bit*, *chip*, *byte*, *mouse*, etc. són d'ús freqüent en totes les llengües occidentals i, tret de la darrera, que, en el nostre cas, sovint –però no sempre– es resol parcialment amb el cale “ratolí”, no hi ha manera que la població utilitzi els mots propis de cada llengua per a referir-s'hi. Això vol dir que la cultura informàtica és supralingüística. És a dir, no existeix una cultura informàtica diferenciada per a cada comunitat i, per tant, la llengua forta s'endua l'aigua al seu molí.

En el cas de la informàtica, el fenomen avui té encara una importància relativa, perquè, de moment, no representa encara una gran pèrdua per a la identitat col·lectiva de cada comunitat lingüística, si no és pel fet –malgrat tot, gens menyspreable– d'haver de recórrer a una llengua aliena per a expressar realitats ben quotidianes per a moltes persones. Però el que és segur és que, malgrat la impagable feina del Termetat, el nostre àmbit informàtic queda perfectament definit amb les paraules angleses i, de moment, no ens cal fer-ne servir de diferents perquè la nostra cultura informàtica és idèntica a l'anglosaxona i, en aquest sentit, no es dona el fenomen de la dissolució d'una cultura dins una altra sinó que parlem de la mateixa.

Amb el comentari anterior no voldria de cap manera haver minimitzat la innegable renúncia que fem els parlants d'arreu quan deixem de crear i no fem servir un vocabulari nostrat en un àmbit que, amb tota seguretat, estarà cada cop més arrelat en la manera de viure

de les persones, però no hi ha dubte que parlem d'un àmbit fred que, per tant, no necessita expressar sentiments o aspectes específics de cap comunitat concreta. Però quan el fenomen s'estén a tot un registre com ara l'argot, el problema pren unes dimensions alarmants, perquè ara sí que parlem de la llengua viva, d'aquella que reflecteix estats d'ànim, minúscules particularitats de cada comunitat, trets que defineixen perfectament la vida i la cultura de cada grup humà, trets que, en definitiva, contribueixen a constituir-lo com a tal grup diferenciat dels altres.

¿Hi ha algú que pugui trobar en català mots equivalents a *chiringuito*, *chorizo* (en el sentit de *lladre*) o –permeteu-me la grolleria– *maricón*, posem per cas, que defineixen realitats ben freqüents en la nostra vida quotidiana i que tinguin la mateixa força expressiva? No crec que *guingueta*, *barraca* o *quiosquet*; *lladregot* o *pispa*, i *marieta*, *faldilletes*, *bardaix*, *cosó*, *efeminat*, *dona* o *de la sèrie B*, facin el fet d'una manera satisfactòria. No pas si cerquem un to col·loquial, no cerimoniós o fins i tot vulgar o agressiu. I, en canvi, són expressions catalanes que en un temps no gaire llunyà eren encara ben vives en la nostra parla.

N'he posat només tres exemples, però se'n podrien trobar a dotzenes: mots que fem servir cada dia amb una freqüència altíssima i que són manllevats del castellà en detriment de les nostres pròpies paraules, que van caient en l'oblit. Això succeeix perquè, a poc a poc, no solament la nostra llengua sinó tota la nostra cultura es va dissolent en la castellana. No és que el mestissatge propi d'aquesta terra en generi una altra de genuïna, que seria un fenomen acceptable, no. És simplement que adoptem l'aliena sense cap condició. Vegeu: *moguda*, *cutre*, *com mola!*, *toma!*, *txatxi*, *guai*, *tío*, *txulo*, *currar*, *txungo*; i si parlem de les diverses i variades denominacions dels atributs masculins i femenins i dels actes sexuals, ja ni prou paper tindríem...

No hem d'oblidar que la llengua és tan sols el reflex de la particular percepció col·lectiva de la realitat que té un determinat grup humà format per individus que comparteixen els mateixos vincles culturals. Per això podem afirmar que tot canvi que pateix una cultura es reflecteix d'una manera o d'una altra en la llengua de la comunitat afectada. Tot allò, doncs, que afecta la llengua és un indicatiu, un senyal que alguna cosa està passant

en estructures més profundes de la societat. Perquè la llengua és solament un símptoma, una conseqüència, la punta de l'iceberg d'un procés d'assimilació cultural que es palpa quan observem que el catalanoparlant ja no és lingüísticament creatiu i s'estima més recórrer als mots que inventen a Madrid per a anomenar les noves realitats que van sorgint dia a dia com a producte de canvis com ara l'adveniment de les noves tecnologies –ja hem parlat de la informàtica–, o bé com a conseqüència dels nous costums o activitats de les persones –la perla “puenting”, amb arrel castellana i terminació anglesa és deliciosa–, o, en general, d'innovacions que es produeixen en la societat: he vist patèticament expressat “medicamentazo”, “medicamentàs”, “medicamentada”, “cop de medicament” de totes aquestes maneres en diferents mitjans en català.

Pel que fa a mots d'aquells de tota la vida, n'hi ha que encara aguanten l'embat, i fixem-nos que són paraules que pertanyen a camps semàntics que encara defineixen en bona mesura, si més no, el tòpic de la nostra identitat col·lectiva: el treball (*pencar*, *plegar* fins i tot han penetrat en el castellà, tot i que l'adopció de *curro* i *currar* ha estat la moneda de canvi exigida) i l'economia (*calés*, que cada cop va cedint més terreny a *peles*), a part d'altres paraules que continuen encara ben vives (*empipar*, *emprenyar*, *fotre*, *fúmer/fumbre*, entre altres). És a dir, que no tot està perdut encara i tot és possible, però ara com ara intentar recuperar per als nostres mots genuïns –penseu en *pinxo* (= txulo), *ròneg* (= cu-

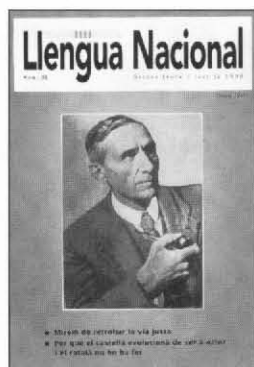
tre), *bimba* (= bola), *refotre!* (= joder!), *penques/barra* (= morro/jeta) o *aclaparar* (= agobiar)– la mateixa força expressiva que sobretot els joves d'avui, de qui depèn el futur de l'idioma, donen als barbarismes que fan servir en comptes dels mots genuïns sembla una tasca poc menys que impossible si no és que la societat pren consciència que estem perdent les arrels, que ens estem dissolent com a cultura diferenciada, que ens estan engolint i que no fem res per evitar-ho, ans al contrari, col·laborem amb el gegant que ens devora a poc a poc.

Però perquè la població en prengui consciència, ens cal algú amb prou capacitat de transformació del comportament de la societat i que tingui un ressò prou ampli perquè es pugui generalitzar. Per això cal, en primer lloc, un compromís clar dels mitjans de comunicació (TV, ràdio, premsa), dels mestres i professors d'arreu de Catalunya i sobretot dels líders socials (polítics, cantants de moda, esportistes destacats, etc.) en el sentit de donar un veritable impuls a la recuperació de la nostra identitat cultural i, en conseqüència, de les nostres paraules i maneres de dir de sempre, i bandejar d'una vegada l'empobriment continu i progressiu a què se sotmet la nostra ja prou malmesa manera de ser genuïna.

I això no serà encara suficient, perquè el que ens cal, en realitat, per a poder continuar anomenant-nos catalans, és tenir una ferma voluntat de ser-ho de veritat, i tinc la percepció i la temença que aquesta voluntat cada cop és més feble en el si de la nostra consciència col·lectiva. I això representa tenir mala peça al teler. ♦

Llengua Nacional

REVISTA TRIMESTRAL

LENGUA NACIONAL treballa per afermar la llengua catalana en tots els camps, ajudant al seu estudi i bon ús. Pretén també de desvetllar en la nostra gent la consciència d'una realitat nacional catalana.

LENGUA NACIONAL defensa la unitat de la nostra llengua, la seva genuïnitat i la riquesa de les diverses variants dialectals que la integren. Esperona el nostre poble a romandre sempre fidel al geni de la llengua catalana.

LENGUA NACIONAL anima tots els parlants dels Països Catalans (escriptors, professors, polítics i treballadors de tota mena) a estimar de debò la llengua catalana i a estar orgullosos de servir-se'n.

Empleneu aquesta butlleta i envieu-la a: **Associació Llengua Nacional** – C. Mallorca, 264, 1r C – 08008 Barcelona
 Telèfon: 93 487 34 56 / 93 531 48 56 – Correu electrònic: rsangles@menta.net asslln@suport.org
 Adreça a Internet: <http://fly.to/asslln>

- Soci protector:** mínim 7.000 pessetes anuals
- Soci numerari:** mínim 4.000 pessetes anuals
Són els puntals de l'Associació i de la revista
- Subscriber:** mínim 2.000 pessetes anuals

Nota:

- La revista surt trimestralment, i la reben tant socis com subscribers.
- Els socis són els qui fan possible poder editar aquesta revista i gaudeixen, per tant, d'una sèrie d'avantatges.

Dades personals

Nom..... Cognoms.....
 Adreça.....
 Codi postal..... Població.....
 Comarca..... Tel.....

FORMES DE PAGAMENT: banc xec (a nom de Llengua Nacional)
 ingrés directe: 2013 0088 69 0200522492
 (Caixa de Catalunya)

Domiciliació bancària

Entitat [] [] [] [] Oficina [] [] [] [] Control [] []
 Núm. compte []